

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 4283/22

לפני :
כבוד השופטת י' וילנר
כבוד השופט ע' גרוסקופף
כבוד השופטת ר' רונן

המערער : אושייר באחית

נ ג ד

המשיבות :
1. מדינת ישראל
2. נפגעת העבירה

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב'
השופטת הבכירה מ' ברנט) מיום 12.05.2022 בתיק פ
48563-07-18

תאריך הישיבה : ה' בחשון התשפ"ג (30.10.2022)

בשם המערער : עו"ד איתי בר עוז

בשם המשיבות : עו"ד אושרה פטל-רוזנברג

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת הבכירה מ' ברנט) בת"פ 48563-07-18 מיום 12.5.2022, בגדרו נגזרו על המערער 8 שנות מאסר בפועל, מאסר על-תנאי לתקופה של 3 שנים ופיצוי נפגעת העבירה בסך של 110,000 ש"ח. הערעור דנן נסוב על עונש המאסר בפועל ועל גובה הפיצוי.

רקע וכתב האישום

2. ביום 20.7.2018 הוגש נגד המערער כתב אישום, המייחס לו עבירה של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977; ועבירה של איומים, לפי סעיף 192 לחוק העונשין.

לפי עובדות כתב האישום, המערער הוא תושב סודן אשר מחזיק ברישיון זמני לשיבת ביקור בישראל עד ליום 6.8.2018. בין יום 1.1.2018 ליום 31.5.2018 היה המערער מאושפז בבית החולים "שמואל הרופא" (להלן: בית החולים), ובמהלך חודש מרץ 2018, או בסמוך לכך, ביצע פעולה אוברדנית וחשמל את עצמו, וכתוצאה מכך נגרמה לו כוויה חמורה שהצריכה לכרות את כף ידו הימנית. המערער כעס על צוות בית החולים, מפני שסבר שלא היה צורך בכריתת כף ידו, ומפני שבית החולים סירב לאשפזו פעם נוספת. ביום 2.7.2018 הגיע המערער לבית החולים, כשהוא חמוש בסכין בעלת להב באורך של כ-19 ס"מ (להלן: הסכין), שהוסתרה במכנסיו, במטרה לפגוע במי מעובדי בית החולים. כשהגיע המערער לפתח בית החולים, הורה לו המאבטח בכניסה מספר פעמים לעצור, אך המערער התעלם מהוראותיו. המאבטח הזעיק מאבטח נוסף שרדף אחרי המערער והורה לו לעצור. המערער נכנס למחלקה שבה אושפז כאמור והתקדם לכיוון עמדת האחיות במחלקה, ובמקביל המאבטח התקדם לעברו. או-אז שלף המערער את הסכין ממכנסיו, הניף אותה בצורה מאיימת לכיוון המאבטח ואמר לו: "בוא, בוא לפה". המאבטח ברח מן המקום, והמערער נכנס לעמדת האחיות כשהסכין בידו, התקרב לאחות שהייתה שם באותה עת (להלן: הנפגעת), הניף את ידו ודקר אותה דקירה עמוקה בבטנה בעוצמה רבה. הנפגעת נפלה ארצה ואחזה בידו של המערער, על מנת למנוע ממנו לדקור אותה שוב. בשלב זה חזר המאבטח כשבידו אקדח דרוך וטעון, כיוון את האקדח לעבר המערער והורה לו להניח את הסכין. המערער לא נענה להוראת המאבטח, ורק לאחר שהמאבטח ירה לעבר הרצפה, הפיל המערער את הסכין, ומטופלים ששהו במקום השתלטו עליו.

כתוצאה מהדקירה, נגרמו לנפגעת פגיעות רבות וקשות בבטנה. הנפגעת הובהלה לבית החולים "אסף הרופא" במצב קשה, עברה שם, בין היתר, שני ניתוחים וכריתת מעי דק; והייתה מורדמת ומונשמת תקופה ממושכת.

3. המערער לא חלק על עובדות כתב האישום, אך כפר באחריותו לביצוע העבירות, בטענה כי חל בעניינו סייג אי-שפיות הדעת, לפי סעיף 34 לחוק העונשין. בית המשפט המחוזי דחה בהכרעת הדין את הטענה, בהתבסס על חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, וקבע כי לא הוכח בעניינו של המערער קיומה של מחלת נפש; כי התנהגותו המאורגנת והמתוכננת של המערער מלמדת כי בשעת המעשה לא פעל "בהשפעת הפרעה דלוזיונאלית"; וכי לא זו בלבד שהמערער לא סתר זאת, אלא שקיימות אינדיקציות משמעותיות לכך שהמערער הבין את הפסול שבמעשיו ויכול היה להימנע מביצועם. לנוכח האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי סייג אי-שפיות הדעת אינו חל במקרה דנן, והרשיע את המערער בעבירות שיוחסו לו בכתב האישום, כמפורט לעיל.

4. בית המשפט המחוזי קבע כי המערער פגע במעשיו בשורה של ערכים חברתיים: זכותו של אדם לשלמות גופו ולכבוד; תחושת ביטחון של אדם במקום עבודתו; הגנה על מוסדות ציבוריים והבטחת תפקוד תקין של עובדי ציבור; ושמירה על שלום אנשי הצוות הרפואי, האמונים על בריאות הציבור. נקבע כי במעשיו פגע המערער בערכים אלו במידה גבוהה מאד, וכי נסיבות ביצוע העבירה חמורות ביותר, משאלו כללו תכנון מקדים ומשהעבירה בוצעה נגד אשת צוות רפואי, עת עסקה במלאכתה במסירות. עוד צוין בהקשר זה כי מתסקיר נפגעת העבירה, עולה כי כתוצאה ממעשי המערער נגרמו לנפגעת נזקים פיזיים ונפשיים משמעותיים ביותר, אשר שינו את חייה לבלי היכר. בין היתר, צוין כי הנפגעת עברה טיפולים רפואיים מורכבים והוכרה כבעלת נכות בשיעור של 80% ועודנה זקוקה לסיוע במטלות שגרתיות. עוד הודגש כי מתסקיר נפגעת העבירה ומעדות שמסרה בתה של הנפגעת, עולה כי למעשי המערער יש השלכות גם על בני משפחתה.

5. בית המשפט המחוזי הוסיף כי יש לדחות את טענת המערער בעניין קרבה לסייג לאחריות פלילית. נקבע כי המערער לא הראה שמצבו הנפשי פגע בצורה משמעותית ביכולתו להבין את מעשיו או במידת שליטתו עליהם, וכי בהכרעת הדין נקבע שישנן אינדיקציות משמעותיות לכך שהמערער הבין את הפסול שבמעשיו ויכול היה להימנע מהם. בין היתר, הודגש שבחוות הדעת שהוגשה מטעם הפסיכיאטר המחוזי בעניינו של המערער, צוין כי נראה שהמערער היה בעל יכולת שיפוט ופעל מתוך רגשות נקם; כי הוא ניסה "לבנות סיפור" שיצמצם את אחריותו; וכי אין לו רקע פסיכיאטרי מוכר.

לנוכח האמור, ובשים לב למדיניות הענישה הנוהגת, נקבע כי מתחם הענישה ההולם נע בין 7 ל-12 שנות מאסר בפועל.

6. בבואו לגזור את עונשו של המערער בתוך מתחם הענישה, ציין בית המשפט המחוזי, במסגרת השיקולים לקולא, כי למערער אין עבר פלילי; כי נסיבות חייו אינן קלות; כי כף ידו קטועה, בעקבות ניסיון אובדני מצדו על רקע הפרעה אפקטיבית מז'ורית; וכי הוא כלוא בארץ זרה. בית המשפט הדגיש כי אמנם החלטת המערער לנהל הליך הוכחות אינה נזקפת לחובתו, אך הוא אינו זכאי להקלות הניתנות למי שמודה באשמתו. עוד נקבע, בין היתר, כי אין לייחס משקל מיוחד לצורך גזירת העונש בתוך המתחם, לכך שהמערער משקיע מאמץ בלימודיו בין כתלי בית הסוהר. לנוכח האמור נקבע כי יש לגזור את עונשו של המערער ברף הנמוך של המתחם שנקבע, לצד פיצוי משמעותי לנפגעת העבירה; ונגזרו עליו העונשים שפורטו לעיל.

7. המערער טוען כי מתחם הענישה שנקבע בעניינו, כמו גם העונש שנגזר עליו, מחמירים יתר על המידה. לטענתו, מתחם הענישה שנקבע חורג לחומרא מהנהוג במקרים דומים; ובתוך כך, אינו מתחשב במצבו הנפשי, אשר מקים, לטענתו, קרבה לסייג לאחריות פלילית לפי סעיף 40ט(9) לחוק העונשין, ובכל אופן, השפיע על ביצוע העבירה. המערער מוסיף כי בעת גזירת העונש בתוך המתחם, בית המשפט המחוזי לא התחשב כראוי בנסיבותיו האישיות החריגות, וכי היה מקום לגזור את עונשו על הרף התחתון של המתחם. ביחס לרכיב הפיצוי, נטען כי אין באפשרותו של המערער לעמוד בתשלום הסכום שהושת עליו, וכי בשל כך, ולנוכח המאסר הממושך שנגזר עליו, יש להפחית את סכום הפיצוי ולחלקו לתשלומים המתאימים ליכולת השתכרותו כאסיר; ולחלופין, לדחות את מועד תשלום הפיצוי לאחר שחרורו ממאסר.

8. מנגד, המשיבה סומכת ידיה על גזר דינו של בית המשפט המחוזי. לטענתה, העונש שנגזר הולם את נסיבות המקרה הקשות, שבגדרן נפגעה אשת צוות רפואי באורח קשה מאוד, והיטלטלה בין חיים למוות. המשיבה מדגישה כי גם בהתחשב בנסיבות חייו של המערער ובמצבו הנפשי, הרי שמעשה כה חמור של תקיפת אשת צוות רפואי, מצדיק את מתחם הענישה שנקבע ואת העונש שנגזר. עוד נטען כי לפי חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, שאומצה על-ידי בית המשפט המחוזי, למצבו הנפשי של המערער לא הייתה השפעה על ביצוע העבירה.

דיון והכרעה

9. הלכה היא כי אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בגזר הדין שניתן על-ידי הערכאה הדיונית, אלא אם נפלה טעות מהותית בגזר הדין, או כאשר העונש חורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת בנסיבות דומות (ראו, מני רבים: ע"פ 5559/16 מדינת ישראל נ' פלוני, פס' 12 (4.8.2016); ע"פ 8479/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 10 (30.5.2018); ע"פ 9147/17 אבו עביד נ' מדינת ישראל, פס' 12 (20.9.2018)).

אקדים ואומר כי לאחר שבחנתי את טענות הצדדים, מסקנתי היא שהערעור דנן אינו בא בגדר המקרים החריגים המצדיקים את התערבותנו כאמור.

10. קשה להפריז בחומרתם של מעשי המערער. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, למעשי המערער קדם תכנון, הוא הבין את הפסול שבמעשיו ויכול היה להימנע מהם. המערער פרץ לבית החולים ולמחלקה לאחר שהתעלם מקריאות המאבטחים לעברו, דקר בעוצמה רבה את הנפגעת באמצעות סכין שהחביא בבגדיו אך מחמת היותה חלק מהצוות

הרפואי במחלקה שבה אושפז בעבר, והפסיק את התקיפה רק לאחר שהמאבטח ירה בנשקו. המערער גרם לנפגעת פציעה חמורה ביותר, שבעקבותיה עברה ניתוחים וטיפולים רפואיים מורכבים. כאמור בגזר הדין, כתוצאה ממעשי המערער אושפזה הנפגעת כשהיא מורדמת ומונשמת במשך כחודש וחצי, ואף לאחר מכן נזקקה לחודשים נוספים של שיקום, ונגרמה לה נכות בשיעור של 80%.

11. ויודגש: למעשי המערער נודעת חומרה יתרה, משתקף את הנפגעת אך בשל היותה אשת צוות רפואי.

בית משפט זה חזר וקבע כי יש להחמיר בענישה על עבירות אלימות כלפי צוותים רפואיים, בשל החומרה הרבה המאפיינת עבירות אלו (ע"פ 7220/19 זגורי נ' מדינת ישראל, פס' 13 (6.2.2020)). מעשי אלימות המופנים כלפי אנשי צוות רפואי הממלאים את תפקידם, פוגעים, בראש ובראשונה, בקורבן העבירה. אך הפגיעה אינה נעצרת שם. מעשים נבזיים וקשים אלו פוגעים גם בציבור בכללותו (ראו גם: בג"ץ 4742/22 וייסבון נ' היועצת המשפטית לממשלה, פס' 6 (31.8.2022)). כפי שצינתי בעניין זגורי, "אין להשלים עם מצב בו אנשי צוות רפואי, האמונים על צרכיו החיוניים של הציבור, יחוו כי הם מאוימים או ימצאו עצמם מוכים ומותקפים על-ידי מטופל או בני משפחתו בעת שהם עושים את מלאכתם נאמנה" (שם). מחובתנו אפוא להבטיח כי אנשי הצוות הרפואי, העושים לילות כימים למען בריאות מטופליהם, ופועלים במסירות רבה ותחת עומסים כבדים, יחוו בטוחים ומוגנים בעבודתם.

לפיכך, בעבירות של אלימות כלפי צוות רפואי נדרשת ענישה מחמירה במיוחד, אשר תבטא את הגמול הראוי למבצעה, ותרתיע אחרים מביצוע עבירות כאמור, "בייחוד על רקע המציאות בימינו, בה נוכחים אנו לצערנו כי איומים על רופאים ואחיות ואף תקיפתם של אנשי צוות רפואי – הינם חזון נפרץ" (שם).

12. הנה כי כן, את טענות המערער כנגד חומרת העונש שנגזר עליו, יש לבחון אפוא בראי האמור.

המערער טוען כי מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה עולה כדי קרבה לסייג לאחריות פלילית שעניינו אי-שפיות הדעת, וכי לפיכך מתחם העונש שנקבע בעניינו מחמיר יתר על המידה.

אין בידי לקבל טענה זו.

כאמור, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער לא הראה שמצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה פגע באופן משמעותי ביכולתו להבין את מעשיו או במידת שליטתו עליהם. בית המשפט הדגיש כי חוות הדעת שהציג המערער בעניין זה התייחסה רק לתנאי הראשון לתחולת סייג אי-שפיות הדעת – קיומה של מחלת נפש – וכלל לא התייחסה לשאלת קיומו של התנאי השני, שעניינו חוסר יכולת להבין את המעשים או את הפסול שבהם, או להימנע מביצועם. כאמור, בהקשר זה קבע בית המשפט המחוזי, בהסתמך על חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, כי המערער פעל מתוך שיקול דעת ורגשי נקם וכי אין לו רקע פסיכיאטרי מוכר. קביעות אלו של בית המשפט המחוזי הן בבחינת ממצאי עובדה ומהימנות, אשר כידוע, אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בהם (ראו, מני רבים: ע"פ 1526/21 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 43 (11.8.2022); ע"פ 4603/17 אדרי נ' מדינת ישראל, פס' 39 לפסק דינו של השופט נ' סולברג (16.7.2019)), והמערער לא הצביע על טעם ממשי לסטות מכלל זה בעניינו.

בנסיבות אלו, לא ראיתי להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי, כי לא הוכח שמצבו הנפשי של המערער בעת ביצוע העבירה עולה כדי קרבה לסייג לאחריות פלילית. כמו כן, בנסיבות דנן, לא ראיתי להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי, שלפיה בהיעדר קרבה לסייג לאחריות פלילית כאמור, אין מקום להתחשב במצבו הנפשי של המערער בקביעת מתחם הענישה ההולם, להבדיל מהתחשבות כאמור בעת גזירת העונש בתוך המתחם.

13. המערער מוסיף כאמור, כי בית המשפט המחוזי לא התחשב כראוי בנסיבותיו האישיות הקשות, עת גזר את עונשו בתוך מתחם הענישה שנקבע. אף טענה זו דינה להידחות. כמפורט לעיל, בית המשפט המחוזי התחשב בנסיבות חייו של המערער ובשרשרת האירועים שקדמה לביצוע העבירה, לרבות ניסיון אובדני על רקע הפרעה אפקטיבית מזוּרית, ואלו שימשו נסיבות לקולא בעת גזירת עונשו, שנקבע כאמור בקרבת הרף התחתון של המתחם שנקבע. עוד אציין, כי לא מצאתי להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה בנסיבות המקרה דנן אין לייחס משקל מיוחד בעת גזירת העונש, למאמצים שמשקיע המערער בלימודים בין כתלי הכלא, אף על פי שמאמצים אלו ראויים להערכה ויש לקוות כי המערער יתמיד בדרך זו.

14. לבסוף, יש לדחות את הערעור אף ביחס לרכיב הפיצוי. הלכה היא כי מצבו הכלכלי של נאשם אינו משמש שיקול בקביעת גובה הפיצוי, והיעדר יכולת כלכלית אינה מצדיקה התערבות בגובה הפיצוי שקבעה הערכאה הדיונית (ראו, מני רבים: ע"פ 3566/15 פרנג'יל נ' מדינת ישראל, פס' 17 והאסמכתאות שם (2.3.2016)). ויודגש: הפיצוי הכספי שנפסק כחלק מרכיבי הענישה, נועד ליתן סעד מהיר ויעיל לנפגע העבירה

בגין הנזק והסבל שנגרמו לו כתוצאה ממנה (דנ"פ 5625/16 קארין נ' בוקובזה, פס' 17 לפסק דינה של הנשיאה א' חיות (13.9.2017); עניין פרנג'יל, שם). לנוכח האמור, ובשים לב לעצמת הנזק שגרם המערער במעשיו לנפגעת, כמפורט לעיל, לא ראיתי להתערב בסכום הפיצוי שהושת על המערער. אשר לטענות בדבר אופן התשלום, המערער רשאי לפנות בנדון למרכז לגביית קנסות.

15. סוף דבר: אציע לחבריי לדחות את הערעור ולהותיר את גזר הדין על כנו.

ש ו פ ט ת

השופט ע' גרוסקופף:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופטת ר' רונן:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת י' וילנר.

ניתן היום, ז' בכסלו התשפ"ג (01.12.2022).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת